

החובל פרק שמיני בבא קמא

פד.

עין משפט נר מצוה

א י מיי פ"ג מהלכות
דולח הלכה ט ופ"ב
מ"ב מיי פ"ג מהלכות
מסדרין הלכה ט:
ב ג מיי פ"ה מהלכות
מסדרין הלכה י סג
פ"ג לה טומ"מ פ"א:
ג ד מיי ט"ז הלכה ז
סג ט"ז ט"ז פ"ח
פ"א ט"ז פ"ח:

רב אשי אמר אתיא תחת תחת משור. ושאר אמוראי סברי לרומה ג"ש לענין מניכין ואין להוילא מנ"ש עין תחת עין מפטריה דמשמע עין ממש אלא מדרשא אחרימא: **אלא** בדמוזיק. דק"ל לרבי אליעזר דהוי כופר * דמשלם דמי מזיק דרומנה קרייה כופר אכל אתה לוקח כופר כו' (ט) ותנאי דלעיל ק"ל דדוקא כופר משלם דמי מזיק משום פדיון נפשו: **ז"ל** שזמו ליה ד' דברים. היה סנוז דלדס היזקן ואומו קטון כל כך גדול היה דמכלמי ליה ומכסל: קנסא

HebrewBooks.org ©Moznanim Publishers. No commercial use allowed.

קטן שהרג את הגדול: קטע וקטע היאך אני קורא כו'. וכי תימא הכא נשקול ממונא התורה אמרה משפט שזה: **ופטרינן ליה.** בזלא כלום והוי משפט שזה או לטול אכר ממש או לפטור לגמרי: **מאי עדינן ליה.** הא גברא קטילא הוא והוה ליה * עדות שאי אתה יכול להזימה דהא אי משתכחי עדים וזממיה פטוריה דגברא קטילא צעו למקטל והלכך דהוה נמי פטור והכי אמרינן צאלו הן הגשפרין (סנהדרין דף ע"ט): יד **ניד.** גבי עד וזמם כתיב וזשמועין דאס העיד צאיש פלוני שקיטע יד חזירו משלם ממון הניתן מיד ליד: **במקום נוק.** ואע"פ שיש שם תשלומי הזקק משלם אף העבר ומקרא יתירא קדריש דהא כתיב כויה תחת כויה למה לי פלע תחת פלע. וכויה וחזרה מדריש לקמן [ע"ז]: **ואיכא איניש דלא מפנק כו' נפקא מינה.** מפלע תחת פלע למיתב ליה היאך דיניני בני: **הייא.** מהר. כמו אשור הייא במסכת שבת (דף ק"ט): **אלא צמויק.** עינו של מזיק שיימנין כמה הוא שזה לימכ עכשו וכמה הוא יפה צלא עין והיינו ממש דקאלמר עינו של מזיק נישומה תחת עינו של יזק: **אחזור אין משלם אלא נוק.** כדאמרינן **בפ' ז' (דף טו.)** איש צעמיתו ואלא שור צעמיתו: **והא קמחינב ליה ליוטא.** אתה חז ומריע לו שמוחל אתה על צלמותיו דהא תשלומין של מניק הן ולא שלך כדמניא לקמן (דף פו): **קטניש יעשה להס סגולה:** **דאנא.** לעס וכסס: **כל הנישוס נעבד.** הוילא ודבר שאין קצוב הוא אין גובין אותו צבאל. וטעמא מפרש לקמן: **דאי ספס.** הכי אמר להו שזמו ליה והיוס או למחר אס יתפס משלו יעכבנו: **נוקי שור צשור.** נוקי שור צשאו לו על ידי השור: **נוקי שור צאדס.** מזקין צשאו לשור על ידי אדס: **נוקי אדס צשור.** אדס שהזק על ידי שור דכעי למשיימיה צשאל: אלהים

תורה אור השלם

- משפט אחד יתיה לבס פנר באורח יתיה פי איי יי אלהיכם.
- שקר תחת שקר עין תחת עין שן תחת שן באשר יתן מום קאדם פן יתנו בו: ויקרא כו כ
- ואיש פי יתן מום בעמיתו באשר עשה פן יעשה לו: ויקרא כז ט
- ולא תחוס עיניך נפש בגפש עין בעין שן בשן די ביד רגל רגל:
- דברים יט כא ועשיכם לו באשר וגם לעשות לאחיו ובעקרת הירע מקרבך: דברים יט ט
- עין תחת עין שן תחת שן די תחת יד רגל תחת רגל: שמות כו כד ואם אסון יתיה ויתקח נפש תחת נפש: שם כז
- קויה תחת כויה צעע תחת פצע חבורה חבורה: שמות כה כה
- אם יקום ויתחילך חבורי על משענתו וקנה המכה רק שבתו יתן ורפא ירפא:
- שמות כה יט
- או נודע פי שור נגח הוא אממול שלשם ולא ישמרנו בעליו שלם ושלם שור תחת השור והמת יתיה לו:
- שמות כה לו
- ואם אסון יתיה ויתקח נפש תחת נפש: שמות כה כב
- ותן האיש השכב עמה לאבי העער המשיש קסח ולו תתיה לאשה תחת אשר ענה לא יוכל שלחה כל ימיו: דברים כב כט

גליון הש"ס

רש"י ר"ה פ"א עבדין ליה וכו' ערות שאי אתה יכול לחייבה. ק"ל כיון דהוא ערוט שא"ל יכול להזימה לא מקרי ערוט ואמרי שחז צלמת לא הכי א"כ מאי פדיון הא שפיר מתקיים משפט אחד אלא דפטרינן ליה לילע ערוט דהכי ז"ל: **תורה** אלא בדמוזיק וכו' דהשילם דמי מזיק. לעיל דף ט ע"א:

מוסף רש"י

אמרוהו וזמם תחת ידו פטור. דשלם צ"ד הוא, ואמון (מסות ט.) ילא האכ המכה את בנו ושלם צ"ד (מכות כב.) ליתן צעיר במקום נוק. דלפילי האכ דלחכ טק משלם נמי זכר, דלא תימא צער דכמה דמנחא הייני דלילע נוק. כגון חוולו צשפור על צפרו דלא לפתחיה מכספיה (ש"ע כו) שצ"פ שנתן לו דמי ידו וזן פטוריה אותו מן הצער למר הוילא וקני ידו יט עליו המכה כל מה שילא, אלא חזרתי יט לו למתנה כסס שאינו מצטרף כל כך חיה המכה צבאל וליעור (שמות כה כה).

רבינו הגנאל (המשך)

לה מפצע תחת פצע ליתן צעיר במקום נוק. ודחו לה הכי, כגון שהחובל בגור ואינו חרוש בו החבלה עליו כל כך והחבלל יש לו צער גדול מזו החבלה, שצריך להוציא מן החובל מה שהוא ביני ביני ולתתו לחבל, וזה הוא צער במקום נוק, וכך דלברי ר' פפא שהחובל עשו לו כאשר עשה, הוציא עינו כאשר הוציא ועלתה ארוכת ונתרפא מהרה, וזה פירוש סליק בישוריה הייא, והחבלל לא עלתה עדיין ארוכתו, שחייב החובל לתת לו עני שיתרצה. רב אשי אמר, אתיא תחת תחת וכו'. ואסיקנא, אתיא תחת תחת מתחת אשר ענה הדיוט ממון והוא אדם מאדם. תנאי ר' אליעזר אומי עין תחת עין ממש. ר' אליעזר דתת חלק עליהם כולם. ופירק רב אשי לאוקמוי פיורקיה

שמעון בן יוחי אומר עין תחת עין ממון אתה אומר ממון או אינו אלא עין ממש (ט) הרי שהיה סומא וסימא קיטע וקיטע חיגר וחיגר היאך אני מקיים בזה עין תחת עין והתורה אמרה משפט אחד יהיה לכם משפט השווה לכולכם אמרי ומאי קושיא דלמא היכא דאפשר אפשר דלא אפשר לא אפשר ופטרינן ליה דאי לא תימא הכי מרפה שהרג את השלם מאי עבדינן ליה אלא היכא דאפשר אפשר לא אפשר לא אפשר דבי רבי ישמעאל תנא אמר קרא **בן יתן בו ואין נתנה אלא ממון אלא מעתה** **כאשר יתן מום באדם הכי נמי דממון הוא אמרי דבי רבי ישמעאל קרא יתירא דרשי מכדי כתיב **ואיש כי יתן מום בעמיתו כאשר עשה כן יעשה לו כן יתן בו למה לי ש"מ ממון כאשר יתן מום באדם למה לי (ט) אידי דכעי מיכתב כן יתן בו כתב נמי כאשר יתן מום באדם דבי רבי הייא תנא אמר קרא **יד ביד דבר הניתן מיד ליד ומאי ניהו ממון אלא מעתה** **רגל ברגל נמי הכי הוא אמרי דבי רבי הייא קרא יתירא קא דרשי מכדי כתיב ועשייתם לו כאשר זמם לעשות להו אי סלקא דעתך ממש יד ביד למה לי ש"מ ממון רגל ברגל למה לי אידי דכתיב יד ביד כתב נמי רגל ברגל אביי (ט) אומר אתיא מדרתני דבי חזקיה **דנתנא דבי חזקיה** **עין תחת עין נפש עין ונפש ולא נפש ועין תחת עין ואי סלקא דעתך ממש זימנין דמשכחת לה עין ונפש תחת עין דבהדי דעויר ליה נפקא ליה נשמתיה ומאי קושיא דלמא מימד אמדינן ליה אי מצי מקבל עבדינן ואי לא מצי מקבל לא עבדינן ואי אמדינן דמצי מקבל ועבדינן ביה ונפק רוחיה אי מייית לימות מי לא תנן גבי מלקות **אמרוהו ומת תחת ידו פטור רב זביד משמיה** **דרבה אמר קרא פצע תחת פצע** **ליתן צער במקום נוק ואי סלקא דעתך ממש כי היכי דלהאי הוי ליה צערא להאי נמי אית ליה צערא ומאי קושיא דלמא איכא איניש דמפנק אית ליה צערא טפי ואיכא איניש דלא מפנק לית ליה צערא למאי נפקא מינה למתבי ליה היאך דביני ביני רב פפא משמיה דרבא אמר אמר קרא **ורפא ירפא ליתן רפואה במקום נוק ואי סלקא דעתך ממש כי היכי דהאי בעי אסייא האי נמי בעי אסייא מאי קושיא דלמא איכא דסליק בשריה הייא ואיכא דלא סליק בשריה הייא למאי נפקא מינה למיתב ליה היאך דביני ביני רב אשי אמר אתיא תחת תחת משור כתיב התם **שלם ישלם שור תחת השור מה להלן ממון אף כאן ממון מאי חזית דילפת תחת תחת משור גילף תחת תחת מאדם דכתיב ונתת נפש תחת נפש מה להלן ממש אף כאן ממש אמרי דנין נזקין מנוקין ואין דנין נזקין אדם מאדם ואין דנין נזקין אדם מאדם אלא אמר רב אשי **מתחת אשר ענה יליף ליה אדם מאדם ונזיקין מנזיקין תנאי ר"א אומר עין תחת עין ממש ממש סלקא דעתך רבי אליעזר לית ליה ככל הני תנאי אמר **רבה לומר שאין שמין אותו כעבד א"ל אביי אלא כמאן כבן חורין בן חורין מי אית ליה דמי אלא אמר רב אשי לומר שאין שמין אותו בניזק אלא במזיק: ההוא חמרא דקטע ידא דינוקא אתא לקמיה דרב פפא בר שמואל אמר להו זילו שומו ליה ארבעה דברים אמר ליה רבא והא אנן חמישה תנן א"ל לבר מנוק קאמינא אמר ליה אביי והא חמור הוא וחמור אינו משלם אלא נוק אמר להו זילו שומו ליה נוקיה והא כעבדא בעי למשיימיה אמר להו זילו שיימוהו כעבדא אמר להו אבוה דינוקא לא בעינא דוילא ביה מילתא אמרו ליה והא קא מחייבת ליה לינוקא אמר להו לבי גדיל מפיסנא ליה מדידי: ההוא תורא דאלס ידיה דינוקא אתא לקמיה דרבא אמר להו זילו שיימוהו כעבדא אמרו ליה והא מר הוא דאמר **כל הנישום כעבד אין גובין אותו בבבל אמר להו לא צריכא ידאי תפס רבא לטעמיה דאמר רבא נוקי שור בשור ונוקי שור באדם גובין אותו בבבל נוקי אדם באדם ונוקי אדם בשור אין גובין אותו בבבל מ"ש נוקי אדם באדם ונוקי אדם בשור דלא אלהים בעינן וליכא נוקי שור בשור ושור באדם נמי אלהים********************

קטן שהרג את הגדול: קטע וקטע היאך אני קורא כו'. וכי תימא הכא נשקול ממונא התורה אמרה משפט שזה: **ופטרינן ליה.** בזלא כלום והוי משפט שזה או לטול אכר ממש או לפטור לגמרי: **מאי עדינן ליה.** הא גברא קטילא הוא והוה ליה * עדות שאי אתה יכול להזימה דהא אי משתכחי עדים וזממיה פטוריה דגברא קטילא צעו למקטל והלכך דהוה נמי פטור והכי אמרינן צאלו הן הגשפרין (סנהדרין דף ע"ט): יד **ניד.** גבי עד וזמם כתיב וזשמועין דאס העיד צאיש פלוני שקיטע יד חזירו משלם ממון הניתן מיד ליד: **במקום נוק.** ואע"פ שיש שם תשלומי הזקק משלם אף העבר ומקרא יתירא קדריש דהא כתיב כויה תחת כויה למה לי פלע תחת פלע. וכויה וחזרה מדריש לקמן [ע"ז]: **ואיכא איניש דלא מפנק כו' נפקא מינה.** מפלע תחת פלע למיתב ליה היאך דיניני בני: **הייא.** מהר. כמו אשור הייא במסכת שבת (דף ק"ט): **אלא צמויק.** עינו של מזיק שיימנין כמה הוא שזה לימכ עכשו וכמה הוא יפה צלא עין והיינו ממש דקאלמר עינו של מזיק נישומה תחת עינו של יזק: **אחזור אין משלם אלא נוק.** כדאמרינן **בפ' ז' (דף טו.)** איש צעמיתו ואלא שור צעמיתו: **והא קמחינב ליה ליוטא.** אתה חז ומריע לו שמוחל אתה על צלמותיו דהא תשלומין של מניק הן ולא שלך כדמניא לקמן (דף פו): **קטניש יעשה להס סגולה:** **דאנא.** לעס וכסס: **כל הנישוס נעבד.** הוילא ודבר שאין קצוב הוא אין גובין אותו צבאל. וטעמא מפרש לקמן: **דאי ספס.** הכי אמר להו שזמו ליה והיוס או למחר אס יתפס משלו יעכבנו: **נוקי שור צשור.** נוקי שור צשאו לו על ידי השור: **נוקי שור צאדס.** מזקין צשאו לשור על ידי אדס: **נוקי אדס צשור.** אדס שהזק על ידי שור דכעי למשיימיה צשאל: אלהים

הגהות הב"ח

(א) גבי עין ממש אמרת הכי הוה טומא: (ב) שם אביי אמר תנאי:

רבינו הגנאל

הא תנאי ר' שמעי בן יוחאי אומי הרי שהיה סומא וסימא קיטע וקטע וכו', ודחינן לה. היכא דאפשר איפשר היכא דלא אפשר לא איפשר ופטרינן ליה. הא דתנן דבי ר' ישמע' אמר קרא כן יתן בו החובל ואין נתנה דכת' בכל מקום אלא ממון, דכתיב ונתן לאבי הערע המשיש סכס ודחינן, וא הכי האי דכתיב דבי ר' ישמעאל קרא יתירא קא דרשי, כן יתן בו מופנה הוא, לא אתא אלא לאשמועינן נתנית ממון הוא. דבי ר' תנא, יד ביד דבר הניתן מיד ליד, ומאי ניהו ממון. ואוקימנא דר' (אמי) [נמן] קרא יתירא דרשי. אביי יליף לה מתנא דבי חזקיה, עין תחת עין ולא עין ונפש תחת עין. ודחו לה הכי, או אמרוהו דיכול לקבל לעוורי עיניו ולא לימות, ובהדי דערוזין ליה מית לא חיישינן לה (דהתנן) [דהתנן] גבי מלקות אמרוהו ומת תחת ידו פטור. רב זביד יליף

דרכא ואמי טעמי דר' אליעזר שאין שמין שומת העין כעבד הנמכר בניזק אלא במזיק. ההוא חמרא דקטע ידא דינוקא, וידן רב יהודה לשום אותו כעבד ולשלם בעל החמור נוק. לית הילכתא כותיה אלא אי תפס, אבל אפוקי לא פדיון מניה, דקימא לן כרבא דאמי כל הנישום אין גובין אותו בבבל. ואף על פי שאין גובין, (או) [דאין] תפס הניזק ממון המזיק לא מפקין מניה אלא שיימנין ליה ומחליטין ליה. ורא לטעמיה דאמר נזיקי שור בשור [ונזיקי שור באדם]. כגון שהזיק האדם את השור, כגון אלו גובין בבבל בלבד. ואף על גב דבענין אים וליכא, פיר' דין דמיתקיא אים, בחובצא לארין ליכא,